

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Tone in Saxwe

Beavon Ham, V.R.

Citation

Beavon Ham, V. R. (2019, November 6). *Tone in Saxwe*. *LOT dissertation series*. LOT, Utrecht.
Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/80103>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/80103>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/80103> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Beavon-Ham, V.R.

Title: Tone in Saxwe

Issue Date: 2019-11-06

Samenvatting

Dit boek beschrijft het toonsysteem van Saxwe als wisselwerking van onderliggende tonen, lexicale, grammaticale tonen en structurerende grenstonen. Deze elementen ondergaan veranderingen in de fonologie en krijgen hun interpretatie in de fonetische implementatie. Ik hanteer een derivatieve aanpak voor het begrijpen van toonverschijnselen.

Het onderliggende tooncontrast van Saxwe analyseer ik allereerst als een drie-toon systeem {H,M,L}. Deze contrasten blijken uit de analyse van onderliggende toonpatronen van werkwoorden en naamwoorden die bestaan uit één morfeem.

De distributie van toonpatronen blijkt assymetrisch in deze monomorfematische naamwoorden. Dit is naar alle waarschijnlijkheid het gevolg van lexicalisatie van een fonologische proces in het verleden dat een lage toon invoegde in de omgeving van een verlagende consonant. Deze lexicalisatie werd versterkt door taalcontact tussen een 2-toon Gbe taal en een 3-toon taal uit de Yorubagroep.

De post-lexicale regels die de oppervlaktevormen in Saxwe verklaren zijn de volgende, in volgorde van toepassing:

- Associatie van $L_{\%}$
- Deletie van nominale zwevende toon
- Vereenvoudiging A en B van contourtonen
- Verankering van grammaticale tonen A en B
- Gedeeltelijke Spreiding van L lage toon
- Toonspreiding

Structurerende grenstonen ontstaan op twee niveaus van prosodische hiërarchie: Op het niveau van het Fonologisch Woord en op het niveau van de Intonationale Frase. De grenzen van het Fonologisch Woord verschijnen in de lexicale derivatie en die van de Intonationale Frase daarna. Er zijn geen grenstonen op het niveau van de Fonologische Frase in Saxwe.

Op het niveau van het Fonologische Woord is er een rechter $H_{\circ}$ grens die wordt toegevoegd aan complexe woorden die ontstaan uit afleiding of uit de formatie van samenstellingen die een $]_{PW}]_{PW}$ structuur hebben van geneste rechter woordgrenzen, maar niet als gevolg van suffigering.

Behalve de woordgrens kent Saxwe ook grenstonen van de Intonationale Frase. De $L_{\%}$ en $H_{\%}$ grenstonen van de Intonationale Frase hangen

samen met prosodische structuren; maar ook syntactische overwegingen spelen een rol bij de H_% grenstoon van de Intonationale Frase.

De rechter L_% is de standaard grenstoon van een Intonationale Frase. De verklarende kracht van de rechter L_% grens van de Intonationale Frase is dat het met één enkel mechanisme alle volgende waargenomen realisaties van een onderliggende /M/ toon in uittingsfinale omgeving verklaart: de finale *downglide* van [L], de [ML] oppervlakte tooncontour, en de [HL] oppervlakte contour. De rechter L_% grenstoon voor Intonationale Frase is geassocieerd met finaliteit of volledigheid en is daarom afwezig in omgeving van onvoltooidheid, zoals bijvoorbeeld aan de rechtergrens van een mededelende zin met een syntactisch gat. In plaats daarvan wordt dan de rechter H_% gebruikt die er voor zorgt dat er geen fonetische toonverlaging plaatsvindt.

In het hoofdstuk over tonale verschijnselen op het niveau van het woord komen de volgende onderwerpen aan bod: toon in naamwoorden die geen initiële klinker hebben (initiële klinkers en de zwevende toon als overblijfselen van een historische naamwoordklasmarkeringsysteem); de suffigering van eerste en derde persoon voornaamwoordelijke achtervoegsels aan het werkwoord en de toonverschijnselen die daarmee samengaan; de tonale aanpassingen van leenwoorden uit het Engels; toonverschijnselen van ideofonen; en de markeerder [lá] voor bepaaldheid, een encliticum met ongebruikelijk tonaal gedrag.

In een afzonderlijk hoofdstuk behandel ik in toonverschijnselen op het niveau van de zin en met name grammaticale toon: de onvoltooide tijd constructie bestaande uit twee morfemen waarvan één een preverbale zwevende M toon is; de standaard ontkenning eveneens bestaande uit twee morfemen waarvan één een zinsfinale L toon is; de negatie van de toekomstige tijd met gebruik van een zwevende H toon die irrealis aangeeft; ook de prospectief hanteert de zwevende H toon van de irrealis; en ja/nee vragen die een zinsfinale L toon gebruiken.

Het Twee-Kenmerken-model van Yip (1980,1989) en Clements (1981) kan de Saxwe toonverschijnselen uitstekend verklaren zoals de asymetrieën in de Saxwe toonverschijnselen en in het bijzonder de veelvoorkomende situatie waarin M en L in oppositie staan tegenover H. Deze oppositie is te begrijpen door het kenmerk [+/-Upper].

Het hoofdstuk over de fonetische implementatie van toon in Saxwe bevat de meetgegevens die de fonetische representatie in deze studie staven. De volgende onderwerpen komen aan bod: Basis F₀ weergaves voor uitingen met alleen H, alleen M en alleen L; een bespreking van herhaalde automatische en niet-automatische downstep van H; bewijs dat er geen herhaalde automatische en niet-automatische downstep van L is; observaties over de vooruitblikkende verhoging van H vóór L-H opeenvolgingen; en de fonetische realisatie van de meest gebruikelijke toonpatronen van V.C(C)V naamwoorden. Opmerkelijk is dat de studie van de toepassing van downstep laat zien dat sprekers verschillende strategieën hebben voor de fonetische realisatie van het [+/-upper] register in langere uitingen van zeven tot negen

toondragende eenheden. Sommige sprekers gebruiken liever een vrij vaste grens tussen de [+upper] en [-upper] registers terwijl anderen een meer flexibele grens hanteren tussen deze registers.

